

Starpziņojums: Audiovizuālo mediju un televīzijas programmu izplatīšanas pakalpojumi internetā – situācijas analīze un priekšlikumi

I. Darba grupas ietvars

Pamatojoties uz Ministru kabineta 2015.gada 15.decembra sēdes protokollēmuma (prot. Nr.67 77.§) „Informatīvais ziņojums „Par priekšlikumiem televīzijas pakalpojumu internetā sniedzēju uzraudzības uzlabošanai”” (turpmāk arī – Informatīvais ziņojums) 2. un 3.punktā doto uzdevumu, lai, izvērtējot nepieciešamību, lietderību un samērīgumu, līdz 2016.gada 1.jūlijam sagatavotu iesniegšanai Ministru kabinetā likumprojektu „Grozījumi Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā” un likumprojektu „Grozījumi Elektronisko sakaru likumā”, paredzot iespēju Nacionālajai elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomei (turpmāk – NEPLP) noteiktos gadījumos pieņemt lēmumu par piekļuves ierobežošanu interneta mājas lapai un paredzot deleģējumu Ministru kabinetam noteikt piekļuves ierobežošanas kārtību un pienākumu elektronisko sakaru komersantam vai augstākā līmeņa domēna ".lv" reģistra turētājam veikt piekļuves ierobežošanu, ievērojot labas pārvaldības principu un iesaistot elektronisko sakaru nozari, kultūras ministre ar 2016.gada 12.februāra rīkojumu Nr.2.5.-1-40 izveidoja darba grupu televīzijas pakalpojumu internetā sniedzēju uzraudzības uzlabošanai (turpmāk – darba grupa).

Atbilstoši darba grupas darba plānam līdz 2016.gada 7.martam darba grupai jāveic situācijas analīze, problēmu definēšana, ņemot vērā esošos dokumentus un datus. Nepieciešamības, lietderības un samērīguma izvērtējums normatīvo tiesību aktu grozījumu izstrādei.

2016.gada 8.martā darba grupas sēdē Kultūras ministrijas pārstāvji Aiga Grišāne un Roberts Putnis prezentēja šajā starpziņojumā iekļautos secinājumus un priekšlikumus un vienojās ar darba grupas locekļiem par tālākām darbībām.

II. Nelegālo pakalpojumu apmērs

Atbilstoši informatīvajā ziņojumā „Par priekšlikumiem televīzijas pakalpojumu internetā sniedzēju uzraudzības uzlabošanai” un darba grupā diskutētajam, nelegālo televīzijas pakalpojumu apjoms sastāda vismaz 15-20% no visa televīzijas tirgus apjoma. Daļu no šī nelegālā apjoma sastāda pakalpojumi, kas saistīti ar interneta izmantošanu. Biedrība „Nē, pirātismam Latvijā” iecerējusi veikt pētījumu, lai iegūtu precīzākus datus par nelegālā tirgus daļu un struktūru.

Nozares ietvaros ir panākta vienošanās, ka problēma pastāv un to nepieciešams risināt.

III. Audiovizuālo un televīzijas pakalpojumu klasifikācija

Lai varētu piemērot un/vai precizēt tiesisko regulējumu, kas nodrošina iespēju nošķirt legālos audiovizuālo un televīzijas pakalpojumu sniedzējus no nelegālajiem, cīnīties ar nelegālajiem pakalpojumu sniedzējiem un mazināt nelegālo pakalpojumu pieejamību,

nepieciešama vienota **izpratne par pakalpojumiem un to juridiskajām atšķirībām, kā arī kompetentajām iestādēm.**

NEPLP uzraudzībā esošajai audiovizuālajai un televīzijas pakalpojumu jomai pamatā ir divi tiesību akti:

- 1) Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likums (turpmāk – **EPLL**);
- 2) Eiropas Parlamenta un Padomes 2010.gada 10.marta direktīva 2010/13/ES (Audiovizuālo mediju pakalpojumu direktīva) (turpmāk – **Direktīva**)¹.

Jāņem vērā arī citi tiesību akti, kuru regulācijas jomas saskaras vai paredz NEPLP tiesības audiovizuālajā un televīzijas pakalpojumu jomā, tai skaitā Krimināllikums, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss, Informācijas sabiedrības pakalpojumu likums, Elektronisko sakaru likums, Eiropas Parlamenta un Padomes 2000.gada 8.jūnija direktīva 2000/31/EK par dažiem informācijas sabiedrības pakalpojumu tiesiskiem aspektiem, jo īpaši elektronisko tirdzniecību, iekšējā tirgū (Direktīva par elektronisko tirdzniecību)² un citi normatīvie akti, kā arī tiesību doktrīna un judikatūra. Ikviens ierobežojums attiecībā uz audiovizuālo un/vai televīzijas pakalpojumu sniedzējiem internetā ir jāvērtē vārda brīvības kontekstā.³

Jāpatur arī prātā, ka tiesību aktos lietotie jēdzieni un arī tiesību aktu tvērums ir atšķirīgs (par to detalizētāk turpmāk).

1. NEPLP kompetence audiovizuālā satura un tā pieejamības uzraudzībā

NEPLP kā elektronisko plašsaziņas līdzekļu regulators uzrauga⁴ divas atšķirīgas nozares:

- 1) **Medijus** (audiovizuāls pakalpojums pēc pieprasījuma⁵ un audiovizuāls elektroniskā plašsaziņas līdzekļa pakalpojums⁶) – uzrauga satura atbilstību EPLL nosacījumiem un ierobežojumiem, reģistrēšanās/paziņošanas nosacījumu ievērošanu;
- 2) **Televīzijas programmu izplatīšana pakalpojuma sniedzējus**⁷ (turpmāk arī – TV programmu izplatītāji) – uzrauga EPLL noteikto programmu izplatīšanas nosacījumu ievērošanu, reģistrēšanās nosacījumu ievērošanu.

¹ Direktīva patlaban tiek pārskatīta, vienlaikus Eiropas Komisijas līdzšinējā nostāja ir, ka Direktīvā ietvertās pamata koncepcijas netiks grozītas, t.sk., tiks saglabāts izcelsmes valsts princips.

² Neattiecas uz tradicionāliem televīzijas un radio pārraidīšanas pakalpojumiem (skatīt 17.apsvērumu). Taču varētu attiekties uz tādiem pakalpojumiem, kur internetā tiek tirgots, piemēram, nepieciešamais tehniskais aprīkojums, pieejas kodi (interneta tirdzniecības mājas lapas), kā arī attiecas uz audiovizuālajiem pakalpojumiem pēc pieprasījuma. Šī direktīva attiecas arī uz starpniekpakalpojumu sniedzējiem (skatīt 18.apsvērumu un 40.-50.ievikumu), paredz dalībvalstu tiesības noteikt ierobežojumus un atsevišķos gadījumos ierobežo starpniekpakalpojumu sniedzēju atbildību.

³ Skatīt, piemēram, Eiropas Padomes rekomendāciju CM/Rec(2015)6: <https://edoc.coe.int/en/internet/6806-free-transboundary-flow-of-information-on-the-internet-recommendation-cmrec20156.html>

⁴ EPLL 60.pants.

⁵ EPLL 1.panta 8.punkts: elektroniskā plašsaziņas līdzekļa audiovizuāls pakalpojums pēc pieprasījuma — elektroniskā plašsaziņas līdzekļa nodrošināts pakalpojums, uz kuru attiecināma elektroniskā plašsaziņas līdzekļa redakcionālā atbildība un kurš tiek sniegts pēc pakalpojuma saņēmēja pieprasījuma tā izraudzītajā laikā, pamatojoties uz elektroniskā plašsaziņas līdzekļa iepriekš piedāvāto raidījumu katalogu.

⁶ EPLL 1.panta 3.punkts: audio un audiovizuāls elektroniskā plašsaziņas līdzekļa pakalpojums — pakalpojums, uz kuru attiecināma elektroniskā plašsaziņas līdzekļa redakcionālā atbildība un kura galvenais uzdevums ir, izmantojot publiskos elektronisko sakaru tīklus, nodrošināt plašākai sabiedrībai informējošus, izklaidējošus vai izglītojošus raidījumus;

⁷ Izplatīšanai pieskaras vairākas EPLL definīcijas.

EPLL divus iepriekš minētos (medijus un TV programmu izplatītājus) apvieno zem jēdziena „elektroniskais plašsaziņas līdzeklis”⁸ (turpmāk arī – **EPL**). Piemērojot EPLL un domājot par nepieciešamajiem grozījumiem, jāpatur prātā, ka daļa no EPL ir mediji, bet daļa ir TV programmu izplatītāji. Tas ir svarīgi, jo **uz medijiem un TV programmu izplatītājiem attiecināmais regulējums būtiski atšķiras**, proti, uz medijiem ir attiecināma Direktīva, taču Direktīva neattiecas uz TV programmu izplatītājiem (skatīt 26.apsvērumu).

Jāņem arī vērā, ka viena juridiskā persona var vienlaicīgi būt, piemēram, audiovizuāla pakalpojuma pēc pieprasījuma sniedzējs (medijs), televīzijas programmu izplatīšanas pakalpojuma sniedzējs (TV programmu izplatītājs), interneta pakalpojuma sniedzējs (starpniekpakalpojumu sniedzējs) u.tml. Tādā gadījumā šai personai nepieciešams veikt attiecīgās licencēšanās, reģistrēšanās un citas darbības katram no tās sniegtajiem pakalpojumu veidiem.

Būtiski arī atkārtoti uzsvērt, ka NEPLP neuzrauga un nekontrolē visu audiovizuālo saturu⁹, kas pieejams internetā vai kur citur:

- 1) **NEPLP nav „interneta uzraugs”** – šāda NEPLP kompetences paplašināšana nav bijis Informatīvā ziņojuma un nav arī darba grupas dienaskārtības jautājums. Tādējādi gan paša NEPLP, gan nozares paustās bažas, ka iespējamā regulējuma mērķis varētu būtu padarīt NEPLP par „interneta uzraugu”, nav pamatotas.

Piemēram, NEPLP kompetencē nav uzraudzīt sociālajā medijā ievietotu video, ziņu portālā atsevišķam rakstam pievienotu video, kulinārijas blogā ievietotu video u.tml.

- 2) **NEPLP nav kompetentā iestāde autortiesību un blakustiesību aizsardzības jautājumos.**

Valsts policijas kompetencē ir tiesībpārkāpumu apkarošana intelektuālā īpašuma jomā. Valsts policijas Galvenās Kriminālpolicijas pārvaldes Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvaldes (VP GKrPP ENAP) 4.nodaļa atbilstoši reglamentam organizē, koordinē un veic pasākumus noziedzīgu nodarījumu, kas saistīti ar autortiesību un blakustiesību aizsardzību un ir izdarīti ar automatiskās datu apstrādes sistēmas palīdzību vai tiešsaistē, novēršanai un atklāšanai, kā arī

EPLL 1.panta 1.punkts: apraide — darbību kopums, kas nodrošina elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmu un raidījumu veidošanu, to sākotnējo izplatīšanu saskaņā ar raidījumu pārraidīšanas sarakstu un vienlaicīgu publisku uztveršanu, izmantojot elektronisko sakaru tīklus;

EPLL 1.panta 18.punkts: programmu izplatīšana — programmu nogādāšana līdz raidīšanas tehniskajiem līdzekļiem un raidīšana publiskai uztveršanai atklāta vai aizsargāta pakalpojuma veidā, izmantojot publiskos elektronisko sakaru tīklus;

EPLL 1.panta 23.punkts: raidīšana — programmu izplatīšana publiskai uztveršanai. Šis termins neietver pakalpojumus pēc pieprasījuma;

EPLL 1.panta 28.punkts: retranslācija — programmas uztveršana un tūlītēja pilnīga vai daļēja izplatīšana Latvijā publiskā elektronisko sakaru tīklā, neizdarot programmā vai raidījuma saturā nekādus grozījumus. Par satura grozījumiem nav uzskatāma programmas vai raidījuma tulkošana (dublējot vai subtitrējot), ja tā izdarīta ar programmas tiesību turētāja piekrišanu;

EPLL 1.panta 32¹.punkts: televīzijas programmu izplatīšanas pakalpojums — pakalpojums, kas nodrošina iespēju uztvert televīzijas programmu lietotāja gala iekārtā. Šī definīcija neattiecas uz šā likuma 13.pantā minētajiem gadījumiem.

⁸ EPLL 1.panta 7.punkts: elektroniskais plašsaziņas līdzeklis — privātpersona, kurai tiesību aktos noteiktajā kārtībā ir izsniegta apraides atļauja vai retranslācijas atļauja vai kura atbilstoši šim likumam ir iesniegusi Nacionālajai elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomei paziņojumu par elektroniskā plašsaziņas līdzekļa pakalpojumu pēc pieprasījuma sniegšanu.

⁹ Darba grupas ietvaros tiek diskutēts par NEPLP kompetencēm tikai attiecībā uz audiovizuālajiem pakalpojumiem, nepievēršoties audio (radio) jomai.

koordinē un sniedz metodisku un praktisku atbalstu Valsts policijas teritoriālajām struktūrvienībām šajā jomā.

Intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības jomā ir konstatēta virkne problēmu, kuras paredzēts risināt politikas plānošanas dokumentā „Intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības un nodrošināšanas pamatnostādnes 2015.-2020.gadam” (apstiprinātas ar MK 01.04.2015. rīkojumu Nr.169 (prot. Nr.12 25.§)). Skatīt, piemēram, 7.5.politikas mērķi „Efektīva pirātisma novēršana un apkarošana internetā”, kur 2017.gadā plānots izstrādāt informatīvo ziņojumu „Par pirātisma apkarošanu un novēršanu digitālā vidē”, atspoguļojot pastāvošās problēmas spēkā esošajā regulējumā un piedāvājot konstruktīvus un efektīvus risinājuma variantus esošās situācijas uzlabošanai praksē.

Piemēram, NEPLP kompetencē nav vērtēt vai audiovizuālā pakalpojuma pēc pieprasījuma sniedzējs ir nokārtojies visu tās katalogā piedāvāto raidījumu/filmu autortiesību un blakustiesību jautājumus.

2. Internetā pieejamo EPL pakalpojumu juridiskais nošķirums

Kā jau iepriekš norādīts, tiesiski būtiskākā atšķirība ir tajā, vai konkrētais EPL ir mediju pakalpojuma sniedzējs (darba grupas ietvarā īpašu uzmanību pievēršot tieši audiovizuālā pakalpojuma pēc pieprasījuma sniedzējiem) vai TV programmas izplatīšanas pakalpojuma sniedzējs.

2.1. Audiovizuāla pakalpojuma pēc pieprasījuma sniedzējs (VoD – video on demand)

Audiovizuāla pakalpojuma pēc pieprasījuma sniedzējs (turpmāk arī – VoD) piedāvā **nelineāru audiovizuālo** mediju pakalpojumu. Kā norāda NEPLP, VoD ir viena no elektronisko plašsaziņas līdzekļu tirgus attīstības populārākajām tendencēm arī Latvijā. VoD **ir redakcionāli atbildīgs** par sastādīto katalogu. Tas ir uzskatāms par mediju, tāpēc **uz VoD attiecas Direktīva**.

Diskutējot par iespējamiem grozījumiem attiecībā uz reģistrēšanās/paziņošanas pienākumu Latvijā, šis ir būtisks aspekts, jo Direktīvas pamatā ir izcelsmes valsts princips, kas nozīmē, ka dubulta jurisdikcija ES ietvaros netiek pieļauta.

Nosakot, vai konkrētais pakalpojums vispār atrodas NEPLP kompetencē (vai ir atzīstams par VoD), NEPLP nepieciešams piemērot Direktīvu un ar to saistīto VoD izpratni, kas veidojas tiesu prakses un doktrīnas ceļā. Zemāk sniegts neliels ieskats VoD definēšanā, jo šis bija viens no darba grupā diskutētajiem jautājumiem un arī NEPLP 07.03.2016. vēstulē Nr.3-2/11 Kultūras ministrijai (*Par NEPLP nostāju darba grupā televīzijas pakalpojumu internetā sniedzēju uzraudzības uzlabošanai*) uz šo jautājumi ir vērsuši uzmanību.

NEPLP prezentētais VoD iespējamais dalījums no satura viedokļa¹⁰ (piemēri minēti, lai darba grupas ietvaros veidotu vienotu izpratni par to, kas ir VoD):

- *Catch-up* ([youtube.com/user/lvpanorama](https://www.youtube.com/user/lvpanorama)¹¹)
- Televīzija programmu arhīvs (vairāku programmu) ([tvplay.lv](https://www.tvplay.lv))

¹⁰ Vienlaikus viens un tas pats saturs var tikt piedāvāts visdažādākajās platformās (arī atkarībā no platformu lietojuma var veikt sīkāku dalījumu).

¹¹ *Youtube.com* pats par sevi nav VoD, taču šādi atsevišķu mediju izveidoti kanāli šajā dalīšanās (*sharing*) platformā *youtube* ir VoD.

- Filmu pakalpojumi (megogo.lv, Netflix)
- Katalogi ar televīzijas raksturojumiem raidījumiem (LMT straume)
- Laikrakstu/interneta vietņu īpašas sadaļas, kas nav saistītas ar rakstiem (papildpakalpojumi) (delfi.lv/video¹²)
u.tml.

Visi minētie pakalpojumi var būt legāli (nokārtojot autortiesību/blakustiesību jautājumus un paziņošanas prasības Latvijā (vai līdzvērtīgas prasības citā ES dalībvalstī, trešajā valstī)), taču šāda veida pakalpojumi sastāda arī nelegālo pakalpojumu tirgus daļu, kas attiecīgi ir darba grupas identificētā problēma.

NEPLP, veicot detalizētu juridisko vērtējumu, vai konkrētais pieejamais saturs internetā atbilst VoD, nepieciešams ņemt vērā Direktīvu, jo īpaši tās preambulas 21. – 28.apsvērumu. Tur noteikts, ka Direktīva attiecas tikai uz medijiem (21.apsvēruma), neietver privātu korespondenci, nejaušus audiovizuālus pakalpojumus (22.apsvēruma), ietver mēmās filmas un subtitrus (23.apsvēruma), VoD ir „līdzīgi televīzijai”, t.i., tie konkurē attiecībā uz to pašu skatītāju loku, vedina lietotāju domāt, ka tie tiek regulēti līdzīgā veidā kā lineārā televīzija (24.apsvēruma), jāvērtē vai pastāv redakcionālā atbildība (25.apsvēruma), neattiecas uz personām, kas tikai pārraida raidījumus (26.apsvēruma), apraide aptver dažādus tehniskos veidus, arī tīmekļapraidi (27.apsvēruma), neattiecas uz laikrakstu elektroniskām versijām (28.apsvēruma), visām iezīmēm, kas noteiktas definīcijā un iepriekš minētajos apsvērumos būtu jāpastāv vienlaikus (29.apsvēruma).

Jāņem arī vērā, ka VoD izpratne attīstās. Piemēram, 2015.gada 21.oktobrī ES Tiesa pieņēma prejudiciālu nolēmumu Austrijas lietā (C-347/14) (New Media Online GmbH) par to, vai avīzes mājaslapas atsevišķa sadaļa, kas piedāvā/balstās uz video materiāliem ir/nav VoD pakalpojums. Tiesa secināja, ka pēc būtības tāda veida pakalpojumi ir VoD (šajā lietā gala lēmums jāpieņem nacionālajai tiesai, šis bija prejudiciāls nolēmums). Iepriekš par šo jautājumu bija diskusijas, ņemot vērā Direktīvas preambulas 28.apsvērumu un dažās valstīs drukātajai presei nodrošināto īpaši augsto vārda brīvības aizsardzību (piemēram, Lielbritānija uzskata, ka reģistrēšanās prasība presei (un attiecīgi tās dažādajām platformām) pats par sevi jau ir vārda brīvības pārkāpums). ES Tiesa skaidro šādus Direktīvas jautājumus: jēdzienu „raidījums” un „audiovizuālais mediju pakalpojums”, audiovizuālo mediju pakalpojuma galvenā mērķa noteikšanu, pakalpojuma pielīdzināmību televīzijas apraidei, īsu videomateriālu piedāvāšanu laikraksta interneta vietnē. Tiesas nolēmumā secināts: „24 [...] jēdziens „raidījums” Direktīvas 2010/13 1. panta 1. punkta b) apakšpunkta izpratnē ir jāinterpretē tādējādi, ka tas ietver īsu videomateriālu piedāvāšanu laikraksta interneta vietnes apakšdomēnā, kas atbilst īsiem izvilcumiem no vietējiem sporta vai izklaides jaunumu apskatiem.”; „37 [...] vērtējot videomateriālu piedāvāšanas laikraksta elektroniskajā versijā galveno mērķi, ir jākoncentrējas uz pārbaudi, vai šim pakalpojumam ir autonomas saturs un funkcijas salīdzinājumā ar attiecīgās interneta vietnes operatora žurnālistikas darbību un tas nav tikai šīs darbības nenodalāms papildu pakalpojums it īpaši saīsu dēļ, kas audiovizuālajam piedāvājumam ir ar teksta piedāvājumu.”

Kā jau iepriekš minēts, uz VoD ir attiecināms Direktīvas preambulas 33.apsvēruma, kas nosaka, **izcelsmes valsts princips ir jāuzskata par Direktīvas galveno elementu.** Atbilstoši Direktīvas preambulas 36.apsvērumam prasība, ka izcelsmes valstij jāpārbauda apraides atbilstība valsts tiesību aktiem, ir pietiekama, lai nodrošinātu apraides brīvu apriti bez otrreizējas pārbaudes šajā pašā sakarā uztvērējās dalībvalstīs.

¹² Delfi video sadaļa (Lietuvas versija) ir reģistrējušies Lietuvā kā VoD.

Direktīvas 2.pantā noteikti kritēriji, pēc kuriem tiek noteikta elektroniskā plašsaziņas līdzekļa jurisdikcija, šie kritēriji pārņemti EPLL 3.pantā. Atbilstoši Direktīvas 3.pantam dalībvalstīm jānodrošina uztveršanas brīvība no citām izcelsmes valstīm, kuru ierobežot var tikai Direktīvā noteiktajos gadījumos un kārtībā.

Piemēram, izcelsmes valsts princips nozīmē, ka Latvija nevar pieprasīt Netflix iesniegt paziņojumu par pakalpojumu sniegšanu Latvijā, jo Netflix jau atrodas Nīderlandes jurisdikcijā.

Jāņem arī vērā, ka uz VoD attiecas Direktīva par elektronisko tirdzniecību, tāpēc ES dalībvalstis nevar prasīt VoD reģistrēties, taču var prasīt paziņot par darbības uzsākšanu.

Secinājumi par paziņošanas prasību NEPLP un nelegāla pakalpojuma konstatēšanu

Nemot vērā augstāk minēto, NEPLP nevar prasīt visiem VoD paziņot par darbības uzsākšanu Latvijā, jo pastāv iespēja, ka kāds VoD atrodas citas ES dalībvalsts jurisdikcijā. Tādējādi vienkāršots risinājums, ka gadījumā, ja VoD nav reģistrējies Latvijā, tas uzskatāms par nelikumīgu, nav iespējams.

Vienlaikus, jāņem vērā, ka darba grupas fokuss ir uz acīmredzami (skatīt, piemēram, Kriminālprocesa likuma 125.panta pirmo un otro daļu – fakta legālā prezumpcija) nelegāliem VoD. Šādu VoD mājas lapās nav norādīti saziņas līdzekļi un reģistrācijas dati (skatīt Direktīvas 5.pantu un Direktīvas par elektronisko tirdzniecību 5.pantu). Tādējādi, NEPLP, vērtējot par VoD pieejamo informāciju, izplatības teritoriju, lietoto valodu, ievietotās reklāmas u.tml., daudzos gadījumos varētu secināt, ka VoD neatrodas nevienas ES dalībvalsts jurisdikcijā. Jāņem arī vērā, ka Direktīva par elektronisko tirdzniecību nosaka (skatīt 19.apsvērumu), ka vērtējot, kur pakalpojumu sniedzējs atrodas, nav jāņem vērā vieta, kur ir reģistrēta mājas lapa u.tml. Līdz ar to, pat domēna esamība kādā no ES dalībvalstīm nenorāda uz VoD jurisdikciju.

Līdz ar to pirmsšķietami secināms, ka uz acīmredzami nelegāliem VoD Direktīvas iespējamā aizsardzība neattiecas.

2.2. Televīzijas programmu izplatīšana pakalpojuma sniedzējs (TV programmu izplatītājs)

TV programmu izplatītāji (*live TV*), izmantojot internetu, piedāvā piekļūt televīzijas programmām reālā laikā straumēšanas režīmā (lineārs audiovizuāls pakalpojums). TV programmu izplatītājs **nav redakcionāli atbildīgs**¹³, uz to neattiecas Direktīva, tai skaitā neattiecas Direktīvas izcelsmes valsts princips (skatīt 26.apsvērumu).

Platformas, kādās šis pakalpojums var tikt sniegts, atšķiras – pa tiešo mājas lapā, aplikācijā, caur set-top box u.c.

Šādi pakalpojumi var būt legāli (nokārtojot autortiesību/blakustiesību jautājumus un reģistrēšanās/paziņošanas prasības)¹⁴, taču šāda veida pakalpojumi sastāda arī nelegālo pakalpojumu tirgus daļu, kas attiecīgi ir darba grupas identificētā problēma.

Reģistrēšanās NEPLP

¹³ Iespējams, ka pats medijs izplata savu audiovizuālo programmu lineārā veidā – līdz ar to šāds pakalpojuma sniedzējs joprojām ir arī redakcionāli atbildīgs (ir medijs).

¹⁴ Izņemot *card sharing*, kas arī ir saistīts ar interneta izmantošanu un kas pēc būtības ir tikai nelegāls pakalpojums.

Atbilstoši Informatīvajā ziņojumā secinātajam, viens no EPLL 2.pantā definētajiem mērķiem ir noteikt elektronisko plašsaziņas līdzekļu veidošanas, reģistrācijas, darbības un uzraudzības kārtību neatkarīgi no veida, kādā publiskai uztveršanai paredzētā informācija tiek izplatīta elektroniskajos sakaru tīklos. Papildus tam, minētā panta trešā daļa nosaka, ka EPLL noteikumi ir piemērojami elektronisko plašsaziņas līdzekļu televīzijas programmu izplatīšanai interneta vidē, ja attiecīgā programma tiek izplatīta nemainītā veidā.

Informatīvajā ziņojumā Kultūras ministrija aicināta izvērtēt „*esošās retranslācijas atļaujas saņemšanas kārtības attiecināšanu uz televīzijas programmu straumēšanas internetā pakalpojumu sniegšanu un nepieciešamību ieviest jaunu reģistrēšanās (paziņošanas) kārtību*”.

NEPLP darba grupā sniegtajā prezentācijā apliecināja, ka šādam TV programmas izplatīšanas pakalpojuma sniedzējam ir **jāsaņem retranslācijas atļauja**.

IV. Priekšlikumi cīņai ar nelegālajiem VoD un TV programmu izplatītājiem

Ministru kabinets ar 2015.gada 15.decembra sēdes protokollēmumu (prot. Nr.67 77.§) Kultūras ministrijai sadarbībā ar NEPLP ir aicinājis izvērtēt nepieciešamību, lietderību un samērīgumu iespējamā tiesiskā regulējuma izstrādei.

Atbilstoši darba grupā sniegtajai informācijai, NEPLP līdz šim nebija uzsācis darbības, lai vērstos pret nelegālajiem pakalpojumu sniedzējiem internetā. Patlaban, atsaucoties nozares iniciatīvai, ciešā sadarbībā ar nozari uzsākta viena gadījuma izpēte.

Darba grupā NEPLP nav sniedzis informāciju par iegūto pieredzi vai padziļinātu izvērtējumu tam, ka spēkā esošie normatīvie akti (un kuras tieši normas) ir lieguši NEPLP aktīvi vērsties pret nelikumīgo pakalpojuma sniedzējiem jau patlaban.

Informatīvajā ziņojumā norādīts uz uzraudzības iestāžu nepietiekamajiem resursiem un kā primārais pasākums ir noteikts uzraudzības iestādes nodrošināt ar pietiekamu kapacitāti, lai tās spētu izpildīt normatīvajos aktos noteiktos pienākumus. Ministru kabinets ir atbalstījis finansējuma piešķiršanu NEPLP 106 718 *euro* apmērā, lai nodrošinātu administratīvo procesu elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības uzraudzībā, pārkāpumu apkarošanu un novēršanu. NEPLP finansējums palielināts no 2016.gada 1.janvāra.¹⁵ Kapacitātes palielināšana varētu būt par pamatu efektīvai uzraudzības darbību īstenošanai attiecībā uz nelegālajiem VoD un TV programmu izplatītājiem internetā, kas līdz šim nav notikusi.

1. Esošais tiesiskais ietvars

Darba grupas ietvaros diskutēts par iespējamajiem grozījumiem, esošo regulējumu un tā piemērošanas iespējām. Vienlaikus tikai regulējuma piemērošana katrā individuālā gadījumā dos iespēju izvērtēt tā pietiekamību vai identificēt konkrētus trūkumus.

Regulējums, kas attiecināms uz abiem – VoD un TV programmu izplatītājiem

Vēršoties pret nelegālajiem „spēlētājiem” jāņem vērā, ka katrs gadījums gan no tiesiskā, gan no tehnoloģiskā viedokļa ir atšķirīgs. Ne tikai saistībā ar to, vai tas ir VoD vai

¹⁵ Tēpriekš NEPLP bija piešķirts papildu finansējums ārpakalpojumu iegādei uzraudzības stiprināšanai 2015.gada otrajā pusgadā.

TV programmu izplatītājs, bet atšķiras gan iesaistītās valstis, gan tehnoloģiskie risinājumi, gan juridiskie risinājumi, gan finanšu risinājumi u.tml. Atšķirīgām situācijām var būt atšķirīgi risinājumi, kas konkrētajā gadījumā ir visefektīvākie.

Turklāt, jāņem vērā, ka nelikumīgā pakalpojuma gadījumā tiek pārkāptas arī citas normas, ne tikai tās, kas regulē EPL darbību, līdz ar to kompetentajai iestādei ir pienākums sadarboties ar citām tiesībsargājošajām iestādēm identificēto noziedzīgo nodarījumu novēršanai. Informatīvajā ziņojumā ir pieejams uzskaitījums potenciāli uz šādiem gadījumiem attiecināmajām Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa un Krimināllikuma normām – nelicenzēta komercdarbība, izvairīšanās no nodokļu nomaksas, autortiesību/blakustiesību pārkāpumi u.c.

Kriminālprocesa likuma 254.pants paredz iespēju ierobežot piekļuvi interneta vietnei vai potenciāli citai platformai, līdz ar to pastāv iespējas ierobežot nelegālo darbību internetā arī pamatojoties uz citiem konstatētajiem pārkāpumiem.

Plašāk par kriminālprocesa sniegtajām iespējām, tai skaitā jo īpaši attiecībā uz autortiesību/blakustiesību pārkāpšanu, skatīt Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvaldes 4.nodaļas vecākais inspektora Dzintara Vikšera prezentāciju darba grupā (01.03.2016.), kas tika izsūtīta darba grupas locekļiem.

Prezentācijā norādīts arī kādā veidā VP vēršas pie tīmekļa lapas administratora, uzturētāja u.tml. Starpnieka pakalpojuma sniedzēja atbildība (vai brīvprātīga līdzdalība) pārkāpuma novēršanā būtu izvērtējams nelegālā pakalpojuma ierobežošanas līdzeklis.

Informācijas sabiedrības pakalpojumu likuma 10.pants nosaka starpnieka pakalpojumu sniedzēja atbildību, savukārt 13.pants paredz uzraudzības iestādes tiesības. NEPLP varētu izvērtēt šā tiesību akta piemērošanas iespējas.

Kā secināts arī Informatīvajā ziņojumā attiecībā uz vienu no nelegālajiem TV programmu izplatīšanas veidiem (*card sharing*), „*normatīvie akti jau paredz pietiekami plašu regulējumu, lai kompetentās iestādes, tajā skaitā arī Valsts policija, spētu preventīvi uzraudzīt un sodīt tādas nelegālas uzņēmējdarbības veicējus, kā pakalpojuma koplietot satelītoperatoru kodu jeb viedkartes (card sharing) sniedzējus, tādējādi iespējami novēršot šo uzņēmēju nelegālo darbību. Tā kā pakalpojums tiek plaši reklamēts publiski pieejamos medijos, tad informācija ir viegli pieejama ne tikai potenciāliem pakalpojuma izmantotājiem, bet arī uzraudzības un kontroles iestādēm. Kā aktuāls jautājums, kas, iespējams, jārisina, ir kompetento iestāžu atbilstoša kapacitāte*”.

Nelegālie VoD – atšķirīgais regulējums

Informatīvajā ziņojumā Kultūras ministrija arī aicināta izvērtēt „*likumprojekta Nr.26/Lp12 3.lasījumam iesniegto priekšlikumu pietiekamību, lai nodrošinātu, ka NEPLP var izdot administratīvo aktu attiecībā uz interneta mājas lapās esošā televīzijas satura straumēšanas reālā laikā vai televīzijas programmu pakalpojuma pēc pieprasījuma ierobežošanu*”.

Likumprojektā Nr.26/Lp12 paredzētās tiesību normas ir stājušās spēkā šā gada sākumā – 2016.gada 19.janvārī. EPLL 21.⁵ pants¹⁶ paredz NEPLP iespēju ierobežot trešās valsts VoD, izdodot lēmumu (vispārīgo administratīvo aktu) par aizliegumu izplatīt elektroniskā

¹⁶ Skatīt arī 21.⁴ pantu attiecībā uz Eiropas konvencijas par pārrobežu televīziju dalībvalstīm, taču pašas konvencijas piemērojamība un spēkā esamība ES dalībvalstīs ES līmenī tiek apšaubīta.

plašsaziņas līdzekļa audiovizuālo pakalpojumu pēc pieprasījuma. Lai novērtētu tiesību normas efektivitāti un piemērojamību, NEPLP šo normu ir jāiedzīvina.

Procedūra attiecībā uz citas ES valsts jurisdikcijā esošu VoD noteikta EPLL 21.³ pantā un atbilst Direktīvā ietvertajam regulējumam.

NEPLP ir tiesības arī piemērot nauda sodus, atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.⁵ panta trešajai¹⁷, sestajai un septītajai daļai.

Nelegālie TV programmu izplatītāji – atšķirīgais regulējums

EPLL 19.panta pirmā daļa nosaka, ka programmu retranslācijai nepieciešams saņemt NEPLP retranslācijas atļauju.

NEPLP ir tiesības piemērot nauda sodus atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.⁵ panta otrajai un septītajai daļai.

2. Secinājumi par tālāko darba grupas darbu

Daļa no nozares dalībniekiem ir apvienojušies biedrībā „Nē, pirātismam Latvijā”. Šāda nozares iniciatīva liecina par problēmas apmēru un nepieciešamību pēc kompetento iestāžu aktīvas rīcības.

Darba grupas ietvaros visa iesaistītā nozare ir vienojusies, ka ir nepieciešams risināt nelegālo audiovizuālo pakalpojumu pieejamības internetā problēmu. Darba grupas ietvaros iesaistītās puses ir uzsākušas kopīgas diskusijas par risinājumiem, kas būtu efektīvi, lietderīgi un samērīgi. Nozare ir uzsākusi sarunas par pašregulācijas risinājumiem.

Aktīva nozares līdzdalība ir arī būtisks priekšnoteikums, lai jau esošā tiesiskā regulējuma ietvaros NEPLP un citas kompetentās iestādes varētu pieņemt tehnoloģiski kompetentus lēmumus.¹⁸ Uz nozares līdzdalības nepieciešamību efektīvai noziedzīgo nodarījumu novēršanai norādīts arī Informatīvajā ziņojumā, gan attiecībā uz autortiesību/blakustiesību aizsardzību, gan arī saistībā ar līdzdalību satelītkaršu koplietošanas izplatības apkarošanā.¹⁹

Kultūras ministrija izsaka pateicību nozarei par problēmas aktualizēšanu un cer arī uz turpmāku aktīvu iesaistīšanos problēmas risināšanā.

Kultūras ministrija mediju politikas plānošanas dokumentos ir paredzējusi izstrādāt jaunu tiesisko regulējumu mediju jomā, aizvietojot Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumu un likumu „Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem”. Vienlaikus ne darba grupas ietvaros, ne citādā formātā Kultūras ministrija nav saņēmusi informāciju no kompetentās iestādes, ka spēkā esošie tiesību akti ierobežo NEPLP iespējas jau patlaban vērties pret nelegālajiem „spēlētājiem”. Līdzšinējie priekšlikumi vairāk attiecas uz saprātīgu tiesību normu piemērošanas nepieciešamību, ko jau patlaban var atrisināt prakses ceļā.

¹⁷ Kultūras ministrija Saeimas Juridiskajai komisijai (LAPK ir „atvērts”, patlaban ir iespējams iesniegt priekšlikumus 2.lasījumā) iesniegs priekšlikumu par grozījumiem LAPK 201.⁵ panta trešajā daļā, lai nodrošinātu tā atbilstību EPLL 22.pantā notikušajām izmaiņām.

¹⁸ Piemēram, spējot identificēt, kas katrā konkrētajā gadījumā jāierobežo – domēna vārds, mājas lapas adrese, IP adrese, serveris. Kā arī, vai varbūt pietiek ar tīkla administratora, servera turētāja informēšanu u.tml.

¹⁹ Arī Direktīva par elektronisko tirdzniecību aicina dalībvalstis atbalstīt brīvprātīgus sadarbības mehānismus nelegāla satura apkarošanā (skatīt 40.apsvērumu).

Ņemot vērā minēto, Kultūras ministrijas Mediju politikas nodaļas vadītājs Roberts Putnis 2016.gada 8.marta darba grupas sēdē vienojās ar darba grupas locekļiem, ka:

1. Darba grupa aicina kultūras ministri steidzami aktualizēt papildu finansējuma piešķiršanu Valsts policijas kapacitātes nodrošināšanai.

Darba grupa norāda, ka Informatīvā ziņojuma priekšlikumos turpmākai rīcībai uzsvērts: „primārais pasākums ir uzraudzības iestādes nodrošināt ar pietiekamu kapacitāti, ieskaitot kompetentus ekspertus, amatpersonu apmācības, atjaunotas iekārtas u.c., lai tās spētu izpildīt normatīvajos aktos noteiktos pienākumus.”

Informatīvajā ziņojumā ir identificēta šāda nepieciešamība un konkrēts finansējuma apjoms. Uz to norādīts arī Ministru kabineta 2015.gada 15.decembra sēdes protokollēmuma (prot. Nr.67 77.§) „Informatīvais ziņojums „Par priekšlikumiem televīzijas pakalpojumu internetā sniedzēju uzraudzības uzlabošanai”” 4.punktā.

Darba grupa secina, ka ir steidzami nepieciešama šo Informatīvajā ziņojumā paredzēto soļu īstenošana un aicina kultūras ministri aktualizēt šo Valsts policijas kapacitātes celšanas jautājumu.

2. Darba grupa aicina NEPLP 2016.gada 14.aprīlī sniegt ziņojumu par darbības rezultātiem.

Darba grupa aicina NEPLP veikt aktīvas darbības pret prettiesiskām tirgus dalībnieku darbībām un apsvērt arī jautājuma publisku aktualizēšanu un skaidru pozicionēšanos nelegālo pakalpojumu apkarošanā. Darba grupa aicina NEPLP uzsākt esošo tiesību normu piemērošanu un ziņot par darba rezultātiem darba grupai 2016.gada 14.aprīlī, izvērtējot objektīvu tiesiskā regulējuma nepietiekamību vai citus tiesiskā regulējuma ierobežojumus NEPLP darbam, lai darba grupa nepieciešamības gadījumā varētu izstrādāt konkrēta iztrūkstošā tiesiskā regulējuma grozījumu priekšlikumus.

3. Pastāvīgs progresa monitoringa instruments

Darba grupas locekļi vienojās, ka arī 2.punkta pozitīvas izpildes gadījumā darba grupa KM paspārnē ir saglabājama kā pastāvīgs progresa monitoringa instruments, kas ar zināmu regularitāti (reizi divos trīs mēnešos) kalpotu kā nozares un kompetento institūciju forums nelegālo TV pakalpojumu izplatības tendenču novērtēšanai un potenciāli jaunu priekšlikumu izstrādei situācijas uzlabošanai.

Sēdes laikā klātesošie nozares pārstāvji pauda apņēmību sadarboties un uzsāka sarunas par iespējamu kopīgu sadarbības memorandu.

Aiga Grišāne
Kultūras ministrijas Mediju politikas nodaļas juriskonsulte
Aiga.Grisane@km.gov.lv
67330337